הלכה · משנה תורה · מפרשים · צפנת פענח · ספר זמנים

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות שביתת עשור

רבי יוסף רוזין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות שביתת עשור

רבי יוסף רוזין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/צפנת-פענח-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-עשור/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ו 4
פרק ב 4
הלכה א 4
הלכה ג 6
הלכה ה 6
הלכה ח 6
פרק ג 8
הלכה ב 8
הלכה ג 8
הלכה ז 8
הלכה ט 9

פרק א

הלכה א

מצות עשה כו'. עיין שבת דף קי"ד ע"ש גבי קניבא ובתו"כ פ' אחרי מות וביומא דף פ"א ע"ש וברש"י שם דף ע"ד ע"ש:

הלכה ו

וצריך להוסיף כו'. עיין סוכה דף כ"ח ע"ב דמשמע שם דזה הוה רק גדר מצוה לא גדר איסור וס"ל דהעינוי הוה מצוה לבד האיסור ועיין תוס"י יומא דף פ"ב ע"א ונזיר דף כ"ח ע"ב ע"ש בתוס' וגם נ"מ אם על התוספת יש שם יוהכ"פ או הוא דבר בפני עצמו. ונ"מ אם יוהכ"פ מכפר על עשה דתוספת אם הוה כמו כרת דיומא ועיין בהך דביצה דף ל' ובירושלמי פ"ג דהוריות גבי יכול ביה"ש של יוהכ"פ ע"ש ובאמת הדין של תוספות לא שאסור לאכול רק שיש מצוה עליו לקבל עליו תענית ואם לא קבל לא קיים כלל כמו כל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום ובזה א"ש הך דהלכה ז' גבי נשים ע"ש בתוס' דהם לא קיבלו עליהם רק הוה כמו הך דמנחות דף מ"א גבי ציצית ע"ש ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל על הך דתענית ד' ל' גבי כל שהוא משום תשעה באב ע"ש בר"ן בשם הרמב"ן ועי' תוס' כתובות דף מ"ז ע"א ע"ש ובאמת כמו גבי נזיר דכיון שאמר הריני נזיר ממילא נאסר בהנהו דברים כמבואר בכמה מקומות עיין ברא"ש ריש נדרים ורש"י זבחים ד' קי"ז ע"ב ובירוש' בכ"מ הכי נמי גבי תענית הוא רק שם דבר וממילא אסור לאכול ולשתות וכעין מש"כ הראב"ד ז"ל הובא בר"ן תענית דזה הוה גדר צדקה ועי' בברכות ד' י"ד ע"א גבי הך בעיא דבעי שם אכילה ושתיה קבל עליה או הנאה קיבל עליה ע"ש בתוס'. ובזה א"ש ג"כ מה שהקשה התוס' בכמה מקומות גבי היושב בתענית נקרא חוטא ע"ש. אך באמת כך דאם קיבל עליו יום בתענית שוב הוה מה שאסור לאכול הוא ממילא ולא מקרי כלל חוטא רק היכא דמתענה בלא קבלה אז לא הוה על היום שם תענית רק הוא אינו אוכל והוה כמצער נפשו וזהו דר"ל שם בתענית דמי למפוחא מלא זיקא עי' תוס' ע"ז ד' ל"ד ע"א ד"ה מתענין ע"ש ובעצם זה הוה המחלוקת דתענית ד' י"ב ע"א אימתי מקבלין ולקמן בהל' תענית אבאר זה. וכן כאן גבי יוהכ"פ כן ועי' תוס' עירובין ד' מ"א ע"א ע"ש:

פרק ב

הלכה א

האוכל כו' מאכלים הראויים. הנה גבי יוהכ"פ לא משום דבעי מידי דבר אכילה רק משום דבעי מיתבא דעתא כמבואר בחולין דף ק"כ ע"א ע"ש ברש"י ד"ה ומתענה דלא

תליא כלל באכילה ועי' תוס"י יומא שם ד' פ' ע"ב ועי' בספרי פ' נשא דאכילת צער פטור ביוהכ"פ והטעם משום דלא מיתבא דעתא. והנה הא מבואר בגמ' ד' פ"א ע"ב וכן פסק רבינו דעלים פטור ולולבים חייב ורבינו ס"ל דגם עלי גפנים פטור וכן מבואר בתוספתא דכאן פ"ד ועי' סוכה ד' מ' ע"א דיש שם סברא דסתמא לאכילה וצ"ל ג"כ משום דלא מיתבא דעתא דהוה אכילת צער ועי' בירוש' פ"ט דשביעית ה"ו ע"ש אך הא גבי נזיר דחייב גם אכילת צער מ"מ ממעטינן עלין ולולבין ופלוגתא בזה בנזיר דף ל"ד ע"ב ול"ה ע"ב ועי' בערלה סוף פ"א אך שם י"ל דהמיעוט הוא שאינו בכלל המינים שאסורים בנזיר ועי' במה דפליגי בירוש' סוף פ"ו דכלאים אם עלי הגפן מקדש ג"כ התבואה אם לא ע"ש הרי חזינן דפליגי אם הוא בכלל גפן אם לא. והנה עי' במה דפליגי הרמב"ם והראב"ד בהל' תרומות פ"ו אם משלם קרן וחומש על האוכל חטים חי של תרומה ע"ש והנה ללקות בודאי לקי כמבואר בירוש' פ"ו דתרומות ופ"ח דיומא ע"ש ועי' מנחות ד' ע' ע"ב גבי התבואה והקמחים וכו' מצטרף למעשר שני חוץ לחומה והנה זה מבואר בירוש' פ"ז דשביעית דאסור לאכול חטים חיות בשביעית מטעם הפסד ע"ש וא"כ י"ל דהוה כמו אכילת צער ואם אכל ביוהכ"פ פטור ועי' בירוש' פ"ח דיומא הל' ג' דאמר שם ר"י האוכל כלאי הכרם לוקה וע"כ ר"ל שם דקאי על האוכל והשותה דאין מצטרף ואף בדבר שאיסורו שוה ג"כ אין מצטרף ועי' בתוספתא תרומות פ"ז דגבי תרומה אין מצטרף אכילה ושתיה ועי' בירוש' פ"ב דמעשר שני דמשמע דמצטרף ובתוספתא סוף פ"ב דכריתות אמרינן שם דגבי דם מצטרף ע"ש. אך י"ל דהך דתרומות ר"ל הקרן והחומש וכמו גבי חטים חיות לדברי הראב"ד ז"ל דנהי דחומש לא מחייב מ"מ לוקה כמו שכתבתי והא דכלאי הכרם י"ל משום שחייב אף שלא כדרך הנאתו ועי' חולין דף ק"ח ע"ב דבשר וחלב מצטרפין לאכילה אך שם י"ל ג"כ מחמת הך דפסחים דף כ"ה דבשר וחלב חייב אף שלא כדרך הנאתו ועיין בתוספתא פ"ב דפסחים דגם גבי חמץ אכילה ושתיה לא מצטרפי וכאן ביומא אמר משום דלא מיתבא דעתא ועי' רש"י חולין ד' ק"כ ותוס' זבחים ד' ק"ט ע"א ד"ה אלה ע"ש ועי' תוס' ע"ז ד' ס"ו ע"ב ד"ה אמר רבא דס"ל ג"כ דחטים ראוי לכוס ובהך דברכות דף ל"ו ועיין בירושלמי שבועות פ"ג הל' ג' גבי וכרכו בעלי גפנים ע"ש:

שהוא פחות מכביצה כו'. עי' כריתות ד' י"ד ע"א דמבואר דהוה שני זיתים ע"ש ועי' בתוס' יומא שם ד' פ' וכ"מ ותוס' חולין ד' ק"ג ע"ב אך באמת נ"ל דהא דכזית הוא חצי ביצה ר"ל בין באורך בין בעוביה וכותבת הוה ב' זיתים רק בעוביה וא"ש הכל וע' רש"י מנחות דע"ה ע"ב במשנה מש"כ דלא הוה רק מ' זיתים ע"ש:

הלכה ג

אכל ושתה כו'. הנה נ"ל דאף דר"ש דס"ל כל התורה כולה בכ"ש מ"מ כאן מודה משום דלא מייתבא דעתא ועי' תוס' יומא דע"ד משמע דלא ס"ל כן וע' בירוש' פ"ו דתרומות:

הלכה ה

הרי זה פטור מן הכרת כו'. הנה כאן דייק רבינו ז"ל פטור מכרת ולא כתב פטור סתם משום דהנה רבינו ז"ל ס"ל בהל' תרומות פ"י דעל חומץ משלם קרן וחומש וכאן פסק דפטור וע"כ משום דס"ל דחומץ הרבה הוה רק כמו כזית ולא כמו ככותבת לענין אוכל וא"כ הוה כמו גדר חצי שיעור ואסור מה"ת וגבי תרומה ס"ל דגם על שתיה חייב בכזית ועי' מש"כ רבינו ז"ל הל' שבועות פ"ד ה"ד ותוס' נזיר ד' ל"ח ע"א ד"ה אמר דעל היין של כלאי הכרם ועלה צריך רביעית ע"ש:

הלכה ח

חולה כו'. והנה נ"ל נ"מ בין להציל בין לרפאות דלהציל אף ספק ולרפואה רק אם הרפואה ברורה משא"כ בספק לא דאז לא הוה רפואה ולכך א"ש הך דר' מתיא בן חרש ביומא ד' פ"ג ע"ש בפהמ"ש מה דמחלק בין סגולה לרפואה ע"ש ועמ"ש בהך דהך דע"ז ד' כ"ח ע"ש ורבי מתיא בן חרש דמתיר ג"כ משום דהוא עצמו עובר. והנה רבינו בפיהמ"ש מפרש בהו דרמב"ח לא משום איסור בהמה טמאה רק משום איסור יוהכ"פ ע"ש והטעם דהנה הא דדחי שבת יליף מן וחי בהם ועי' בתוס' יומא דף פ"ה וכתובות סוף פ"א ועי' בהרי"ף במס' שבת פי"ד דכתב וחי דאם ספק לא דלפעמים לא יקיים זה וקשה דהא גם להיפך אם תאמר דוחה לפעמים מבטל האיסור בחנם. ונ"ל כך כעין דאמר שבת דף קל"ז ע"ב ועי' חולין ד' פ"ח ע"א דכל היכא שצריך שיהיה הדבר אז ספק עדיין לא קיים בודאי וכל היכא שלא יהיה להיפך אז ספק הוא כמו קיום ועי' קידושין ד' נ' ע"א ובתשובת הרשב"א וכו' סימן תתקע"ו וכבר הבאתי זה לעיל ובזה א"ש דבאיסור צריך רק שלא יהיה להיפך וכ"ז שלא עבר לא ביטל משא"כ וחי כ"ז שלא קיים הוא ביטול וכמו שכתב הרשב"ם ב"ב ד' קכ"ו ע"ב גבי יכיר. * והנה גבי יוהכ"פ כתיב עינוי והיינו לא שלא יאכל רק שיתענה עי' ד' פ"ג וא"כ לפי"ז כאן כל שלא נתברר ההיתר לא מקיים ולכך אסור כאן ספק אך זה רק לגבי רפואה ביוהכ"פ משא"כ אם הוא מסוכן וצריך לאכול נמצא דהתענית הוא מזיק לו והוה כרודף לו אז מותר לאכול וא"צ כלל פחות מכשיעור כיון דהוא בעצם מסוכן ולענין דבר הצריך לו הותרה שלא יזיק לו אף אין אומרים שהתענית סכנה לו. ובזה יש ליישב מ"ש על רש"י דסותר עצמו ומהך דד' פ"ג ע"ש על ד' פ"ד ע"ב ע"ש ובזה א"ש דלגבי רפואה אז אזלינן בתר רובא משא"כ להזיק לו דהוה כמו ספק רודף

משא"כ בחלה דזה הוה כמו מן שמיא קא מרדפא ליה כמבואר בסנהדרין דע"ב ע"ב רק מה שהתורה התירה וזה צריך רובא כמו בד"נ ובשאר דברים וזה נ"ל דגבי מעוברת אף ביהכ"פ צריך להאכילה פחות מכשיעור כיון דהסכנה הוא מה שאינה אוכלת וכיון דאוכלת פחות מכשיעור די לה א"כ שוב לא הוה סכנה ועי' בשבועות ד' י"ח ע"א שהיה לו לפרוש בהנאה כו' ע"ש וגם גבי שבת יש נ"מ בין דברים שאחרים צריכים לעשות בין היא עצמה ועי' ע"ז ד' י"ב ע"ב גבי הבולע נימא ע"ש בתוס' ועיין מש"כ רבינו ז"ל לעיל סוף פ"א מהל' מילה טעם אחר דדוחין מילה מפני חולה משום דהמילה יכולה להתקיים בזמן אחר והוה כעין הך חלל עליו שבת זו. ולפמ"ש לעיל א"ש זה דשם ג"כ צריך הקיום בודאי ולכך צריך טעם אחר ושם לא ר"ל שהולד מסוכן רק דע"י המילה תגרום לסכנה ולא נימא כמו דאמרינן ב"ק ד' פ"ד ע"א דאמרינן אי מיית לימות דהמצוה הוא כך ועי' בגיטין ד' נ"ז ע"ב ע"ש ולענין אחרים לגבי רפואה צריך בדיקה ולענין להצילו אף סתם עי' עירובין ד' מ"ה ע"א ובדברי רבינו שם ועי' מנחות ד' ס"ד. ובזה יש ליישב הגמ' דשבת ד' קכ"ט ועירובין ד' ע"ט ע"ב ודיומא ד' פ"ד ע"ב גבי מחמי חמין ע"ש ועי' יומא ד' מ"ט ע"א גבי לי התיר ר' חנינא ע"ש ובירושלמי פ' ש"ש ועי' פ"ד דשביעית ובפ"א דביצה ואכמ"ל:

[השמטה **למש"כ שם בשם הרי"ף במס' שבת פי"ד גבי ספק נפשות. ועוד** י"ל דכונת הרי"ף כך משום דהמ"ע של וחי בהם היא על הב"ד שהב"ד יראו שלא יפסקו דין שיבטל המ"ע של וחי בהם ומיד שפסקו אף אם עדין לא נעשה הפעולה הוי כמי שהם עקרו זה ובאמת זה הוי מחלוקת בסנהדרין דף פ"ו ע"ב ודף פ"ח ע"ב גבי זקן ממרא דבמשנה נקט רק הורה לעשות ובגמ' נקט יורה לאחרים ויעשו משמע דעכ"פ בעינן שיהא המעשה נעשה אף ע"י אחרים ובירושלמי הוו זה מחלוקת דתנאי דתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל דרק אם עכ"פ נעשה מעשה וכן הוא כונת הספרי פ' שופטים פ' קנ"ה על מעשה הוא חייב ור"ל כך דצריך שיהא נעשה מעשה וע' סנהדרין דף ל"ג ע"א דהיכא שהורה ב"ד לפטור הוי כמו עשית מעשה ובמק"א אבאר זה. וא"כ אי נימא דההוראה שלהם הוי כמו מעשה א"כ אם פסקו דספק נפשות אינו דוחה שבת תיכף עקרו המ"ע משא"כ להיפך גבי איסורין דהאיסור הוא רק על העושה וכ"א מצי אמר דהוא היה מסוכן וא"כ לא עבר גם י"ל דהרי כ' התוס' תמורה דף כ"ח ע"ב דגם לאסור בע"ח אזלינן לקולא ובאמת זהו כונת הגמ' קדושין דף נ"ז לא מצינו בע"ח שאסורים ובירושלמי פ"ה דע"ז ולכך גם כאן אזלינן להקל: ע"כ השמטה]

פרק ג

הלכה ב

והחולה רוחץ כו'. ר"ל דס"ל דיש חילוק בין מקצת גופו לכל גופו דמקצת גופו רק לתענוג אסור אבל שלא לתענוג שרי וכל גופו רק חולה מותר ועי' בתוס"י יומא ד' ע"ד וד' ע"ז ותוס' מו"ק ד' ט"ו ע"ב ד"ה לא מש"כ בשם רשב"ם ואף דהא מבואר בפסחים ד' נ"ד ע"ב דאסור ועי' ברא"ש פ"א דתענית אך שם רק לתענוג אבל בסתם שרי ועי' מש"כ התוס' יומא ד' ע"ז ע"א וד' פ"ח ע"א ד"ה אי דס"ל דגם בטבילת כל הגוף אם אינה לתענוג מותר ועי' ביצה ד' י"ח ע"ב דמוכח שם דאף אם מלוכלך בטיט וצואה ביוהכ"פ אסור ועי' בירושלמי כאן מה דמחלק גבי סיכה ועי' בירושלמי תרומות פ"ח ה"ה גבי מה דהביא עובדא דחסיד אחד שמגלגל בגילוי ע"ש ועי' בהך דתענית ד' י"ג ע"ב ע"ש גבי סיכה ועי' שבת ד' ס"ב ע"ב ע"ש גבי תענוג דסיכה ועי' נדרים ד' פ' ע"ב גבי עינוי דרחיצה אם האיסור משום שאסור להתענג או משום שצריך להצטער ועי' לקמן בפ' ז' מה שכתבתי שם ע"ש ועיין בירושלמי כאן דנראה דלא הוה חשיב רחיצה בהני עינוים וזהו תליא בהך דר"י ורבנן בנדרים הנ"ל ועי' בירושלמי ברכות פ"ב ותוס' שם ד' ט"ז ע"ב ד"ה אסטניס:

הלכה ג

ואין מנהג לבטל כו'. ר"ל דאף דכיון דהמנהג הוא לטבול וא"כ מכוון לצורך תיקון וקמ"ל דאי אפשר שיבא מחומרא לקולא וזה ר"ל הך דברכות ד' ע"ב גבי חכמים עשו סייג לדבריהם ע"ש וע"ש בתוס' ד"ה וקורא דר"ל כך. דהנה בשבת ד' י' ע"א אמרינן דהיכא דקביע זמן לא חיישינן לפשיעותא ורק היכא דלא קביע זמן אז חיישינן ועי' תוס' סוכה ד' ל"ח ע"א וא"כ הכא דכיון דתיקנו דעד חצות הוא כמו זמן קבוע ויהיה מותר לאכול קודם ק"ש לכך אמר דזה רק גדר סייג ומחומרא לא מצי לאתויי לידי קולא ועי' בירוש' פ"א דדמאי מ"ג דגבי מדומע דלא גזרו דמאי ואמר שם דלר"י דאמר הטעם משום דבשעה דגזרו על הדמאי לא גזרו על זה גבי סאה תרומה שנפלה למאה דעפ"י דין מותרת רק משום חומרא צריך להרים בסאה זו שפיר גזרו דמאי ועי' מש"כ הראב"ד ז"ל בפ' י"ב מהל' מעשר ע"ש, ה"ד ע"ש:

הלכה ז

אסור לנעול כו' שהרי קושי הארץ כו'. משמע מדברי רבינו דאין הטעם משום דלא מיקרי מנעל רק הטעם משום דהוה עינוי ועי' בתוס"י ד' ע"ג ע"ב וד' ע"ז מה דמחלקים בין מנעל לסנדל דמנעל הוה מה"ת ואסור אף לחיה וסנדל הוי רק משום עינוי ומותר

לחיה דהוה רק דרבנן, וכן ס"ל לרבינו כאן ועיין בירוש' דיומא דהיתר ללבוש לאיסטניס רק סוליתא דלא הוי מנעל גמור רק סנדל עי' תוס' יבמות ד' ק"ג ע"ב ד"ה המסוליים ועיין תענית ד' י"ב ע"ב דמסיימי אפנתא ובאמת זה תליא בהך מחלוקת דר"ה ורב חייא ב"ר בשבת דף ס"א אם מנעל משום תענוג או משום צער ורבינו פסק שם כחייא ע"ש וא"ש:

הלכה ט

אסור לסוך כו' בין סיכה כו'. והטעם דסיכה הגוף נהנה מן עצם הסיכה לא ממה שהדבר הניסך נהנה וזה מה דר"ל בירושלמי ב"ק פ"א ובסיכה גופא נהנה כמה דתימר תמן השן אוכלת והגוף נהנה כו' ר"ל ג"כ כן דהנאה הוא מעצם הסיכה עי' תוס' ב"ק ד' כ' ע"ב ד"ה הא איתהנית ושם ד' כ"ג ע"א ד"ה תיפשוט וד' ק"א ע"א ד"ה או דהיכא דהגוף נהנה מזה שאני ע"ש וזה ר"ל ג"כ בהך דברכות ד' י"ד ע"א דבגמ' אמר שם דמן טעימה יש הנאה ותוס' שם ד"ה טועם כתבו דלא חשיב הנאה מן טעימה ע"ש ובזה א"ש דאין הנאה מן האכילה רק מן הדבר הנטעם וזה מותר בתענית וזה ר"ל ג"כ הך דשם ד' ל"ו ע"א כיון דאית ליה הנאה מיניה ותוס' שם ד' מ"ה ע"א ד"ה דחנקתיה מה דמחלקים בין מים לשאר משקים ע"ש ועי' תוס' ב"ק ד' ק"א ע"ב ד"ה שהנאתם וד"ה והאיכא ע"ש, אך זה רק גבי יוהכ"פ אבל בתענית מותר כמבואר בירושלמי וכן הוא בגמ' דילן בתענית ד' י"ג ע"ב דלהעביר את הזוהמא שרי ע"ש: